

Metodika ke Klasifikaci oborů vzdělání (ISCED-F 2013)

Obsah

1. Úvod	3
2. Účel této příručky	3
3. Jednotky klasifikace	3
4. Rozsah a struktura klasifikace	4
5. Princip klasifikace	5
6. Aplikování klasifikačních kritérií: příklady	6
7. Interdisciplinární nebo obsahově široké programy a kvalifikace	8
8. Kódování dalších obtížných případů	10
9. Agregace pro analýzy a publikace	11
10. Vztah k ISCED 2011 a dalším klasifikacím	11
Příloha I. Obory vzdělání klasifikace CZ-ISCED-F 2013	16

1. Úvod

1. Mezinárodní standardní klasifikace vzdělání (ISCED) slouží jako rámec pro sběr, sestavování a analyzování mezinárodně srovnatelných statistik vzdělání¹. Klasifikace ISCED patří do skupiny ekonomických a sociálních klasifikací OSN a je referenční klasifikací pro třídění vzdělávacích programů a souvisejících kvalifikací podle úrovní a oborů vzdělání. ISCED byla vyvinuta v polovině sedmdesátých let Organizací spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) a byla dvakrát revidována (naposledy v roce 2011). ISCED je výsledkem mezinárodní dohody, oficiálně byla přijata Generální konferencí členských států UNESCO.
2. Poslední revize klasifikace, ISCED 2011, se soustředila především na změny úrovní vzdělávacích programů (ISCED-P) a zavedla třídění úrovní dosaženého vzdělání, založené na kvalifikacích (ISCED-A).
3. Během procesu přezkoumávání ISCED vedoucího k revizi v roce 2011 bylo rozhodnuto, že by obory vzdělání měly být posuzovány a revidovány v samostatném procesu, aby se vytvořila nezávislá avšak související klasifikace, která by mohla být aktualizována v odlišné periodicitě nebo případně z jakékoli budoucí revize úrovní vzdělání a dosaženého vzdělání. Klasifikace úrovní vzdělání i klasifikace oborů vzdělání budou součástí jedné skupiny klasifikací. Proto bude tato nová klasifikace *ISCED Fields of Education and Training* označována jako *ISCED-F*, česky *Klasifikace oborů vzdělání (CZ-ISCED-F)*.

2. Účel této příručky

4. Dostupnost společné mezinárodní klasifikace je pouze prvním krokem ke sběru porovnatelných údajů. Druhým krokem je zajistit jednotné používání klasifikace v jednotlivých zemích. Účelem této příručky je proto poskytnout jasné vodítko, jak klasifikaci ISCED-F aplikovat. Je to vyřešeno jednak specifikováním řady kritérií, která je třeba dodržet, jednak poskytnutím vysvětlivek, co je v každém oboru vzdělání zahrnuto či z něj naopak vyloučeno. Detailní klasifikace oborů vzdělání je uvedena v příloze I. Za účelem pomoci zemím při zařizování jednotlivých oborů je vypracován ucelený popis každého oboru a příklady programů, které do daného oboru patří či naopak nepatří. Pro snadnější orientaci bude vypracován jak abecední rejstřík, tak numerický seznam.

3. Jednotky klasifikace

5. Základními jednotkami klasifikace oborů vzdělání *ISCED-F* jsou *vzdělávací programy* a s nimi související *kvalifikace*. Jedná se o stejné jednotky jako v klasifikace ISCED 2011:
 - a. Vzdělávací program je „ucelený soubor nebo posloupnost vzdělávacích aktivit navržený a sestavený tak, aby bylo dosaženo předem stanovených vzdělávacích cílů nebo byl splněn přesně stanovený soubor vzdělávacích úkolů schválených na delší období“. Vzdělávací aktivity jsou „záměrné činnosti, zahrnující některou formu komunikace k tomu, aby podněcovala učení“.

¹ V angličtině použitý termín „education“ lze do češtiny přeložit jako vzdělání i vzdělávání. Zatímco vzděláváním rozumíme proces, kterým společnost napříč generacemi záměrně předává své znalosti, informace, porozumění, postoje, hodnoty, dovednosti, schopnosti a chování, o vzdělání mluvíme, je-li tento proces již ukončen. Vzdělání je stav.

Termín „vzdělání“ se dále v textu používá jak pro vzdělávací proces, tak pro dosažené vzdělání.

- b. Kvalifikace je „oficiální potvrzení, obvykle ve formě dokumentu potvrzujícího úspěšné ukončení vzdělávacího programu“. Kredity udělované pro úspěšné absolvování jednotlivých kurzů (např. modulů nebo předmětů) nejsou v rámci ISCED za kvalifikaci považovány. V takových případech by kvalifikaci představoval až dostatečný počet kreditů nebo předmětů, odpovídající délce trvání programu a/nebo pokrývající osnovy celého programu.
6. Klasifikace oborů vzdělání ISCED-F klasifikuje vzdělávací programy a související kvalifikace podle oborů studia:
- a. Obor je „široký okruh nebo oblast náplně pokrytý vzdělávacími programy nebo kvalifikacemi“.
7. Obory i úrovně vzdělání nebo dosažené vzdělání jsou v rámci ISCED průřezové klasifikační proměnné a jsou proto navzájem nezávislé. Na rozdíl od počáteční ISCED 1976 nejsou obory definovány v rámci úrovní vzdělání. Je to proto, že programy a kvalifikace jsou dostupné pouze v některých oborech vzdělání, na některých úrovních vzdělání, což se může v jednotlivých zemích nebo v čase lišit. Například příprava učitelů nebo ošetřovatelství se v různých zemích vyskytují na různých úrovních vzdělání. V posledních letech byla tendence takové programy na nižších úrovních vzdělání utlumit a přípravu přesunout do vyšší úrovně ISCED.

4. Rozsah a struktura klasifikace

8. Hlavním záměrem této klasifikace bylo v první řadě popsat a roztrždit obory vzdělání na sekundární, postsekundární a terciární úrovni formálního vzdělání jak je definováno v klasifikaci ISCED 2011, nicméně může být použita i pro klasifikování programů a kvalifikací na jiných úrovních. Klasifikace může být použita také v jiném kontextu, například ke klasifikování předmětového obsahu v rámci neformálního vzdělávání, počáteční a další odborné přípravy či informálního učení.
9. Aby byla zajištěna co možná největší srovnatelnost v čase, je současná revize založena na předchozích verzích klasifikace. Byla navržena jako třístupňová hierarchie mezi široce (nejvyšší, první úroveň), úzce (druhá úroveň) a podrobně (třetí úroveň) vymezenými obory a používá čtyřmístný kódovací systém. K dispozici je 11 široce vymezených oborů, 29 úzce vymezených oborů a 80 podrobně vymezených oborů vzdělání.

Úroveň	Kategorie oborů	Počet oborů
první úroveň	široce vymezené obory	11
druhá úroveň	úzce vymezené obory	29
třetí úroveň	podrobně vymezené obory	80

10. Podrobně vymezené obory (třetí hierarchická úroveň klasifikace) jsou určeny především pro používání na terciární úrovni vzdělání a pro odborné vzdělávací a přípravné programy a kvalifikace na sekundární a postsekundární a neterciární úrovni. Klasifikace může být používána také pro programy a kvalifikace všeobecného vzdělání s předmětem specializace. Programy a kvalifikace všeobecného vzdělání, které zahrnují širokou škálu předmětů s malou

nebo žádnou specializací v určitém oboru nebo oborech, budou klasifikovány v široce vymezeném oboru 00 „Programy a kvalifikace – všeobecné vzdělání“.

11. Klasifikace byla vyvinuta především pro účely sběru mezinárodně srovnatelných statistik vzdělání, může však být také použita v národním kontextu zejména v zemích, které nemají dosud vyvinutou svou vlastní, národní standardní klasifikaci oborů vzdělání. Je pravděpodobné, že země, které chtějí přijmout tuto klasifikaci pro národní potřeby, budou muset přizpůsobit nebo upravit seskupení určitých oborů, aby lépe odrážely výskyt a/nebo šíři oborů, které je možné v dané zemi studovat, a aby vyhovovaly národním potřebám vykazování dat o vzdělání tohoto typu. Národní úpravy by při mezinárodním vykazování dat podle klasifikace *ISCED-F* neměly způsobit problémy. Hlavním cílem klasifikace *ISCED* je usnadnit mezinárodní vykazování alespoň na úrovni široce vymezených oborů.

5. Princip klasifikace

12. Klasifikace oborů vzdělání sleduje podstatu věci. Je to stejný přístup jako u předchozích verzí klasifikace *ISCED* (1976, 1997 a 2011). V případě, že je obsah předmětů podobný, jsou seskupeny tak, aby na základě podobnosti tvořily široce, úzce a podrobně vymezené obory. Cílem je klasifikovat vzdělávací programy a související kvalifikace pomocí oborů vzdělání na základě obsahu programu a ne na základě charakteristik předpokládaných účastníky.
13. **Převažující předměty a jejich obsah** je to, co určuje obor vzdělání, do kterého by měl být program nebo kvalifikace zaříděn. Obsahem jsou věcné, praktické a teoretické znalosti, předávané v průběhu programu a uznávané související kvalifikací. Tyto znalosti se týkají konkrétních typů problémů nebo se vztahují ke specifickým účelům, které mohou být teoretické (např. filozofie), praktické (např. strojírenství) nebo jak teoretické, tak i praktické (např. architektura). Z praktických důvodů je hlavní předmět programu nebo kvalifikace určen podrobně vymezeným oborem, kterému je věnována většina (tedy více než 50 %) nebo zjevně převažující část zamýšleného času studia nebo studijních kreditů. Pokud jsou k dispozici informace o studijních kreditech, měly by být použity. Pokud nejsou kredity k dispozici, měl by být zkonstruován přibližný odhad zamýšleného času studia. Studijní čas zahrnuje čas strávený na přednáškách a seminářích, rovněž také v laboratořích či na speciálních projektech. Čas osobního studia se nezahrnuje (protože jeho měření je obtížné a není u studentů jednotný). Programy a kvalifikace jsou zaříděny v podrobně vymezených oborech podle jejich hlavního předmětu.
14. V případě, že není k dispozici dostatek informací k určení poměrného podílu studijních kreditů nebo zamýšleného času výuky, program nebo kvalifikace by měl být zařídován do oboru, který je uveden v jeho názvu jako první. V případě, že hlavní předmět nelze identifikovat, protože program nebo kvalifikace zahrnuje několik podrobně vymezených oborů (a dokonce úzce nebo široce vymezených oborů), z nichž žádný nepřevládá, program nebo kvalifikace by měl být klasifikován jako interdisciplinární (*další podrobnosti viz kapitola 7*).
15. Dva programy nebo kvalifikace patří do stejného oboru, jestliže obsahují stejné nebo dostatečně podobné hlavní studované předměty. Aby bylo možno třídit programy do široce, úzce a podrobně vymezených oborů, byla při tvorbě struktury klasifikace při určování stupně podobnosti předmětového obsahu užitá v **pořadí priorit** následující kritéria:
 - a. Obsah teoretických znalostí (tj. cíle a zahrnuté pojmy a jejich užití ve výkladu a vyvozování závěrů).
 - b. Účel studia (tj. očekávané využití získaných znalostí, dovedností a schopností).

- c. Objekty zájmu (tj. jevy, problémy nebo záležitosti, které mají být studovány).
- d. Metody a techniky (tj. procedury výuky a uplatňování získaných dovedností a znalostí).
- e. Pomůcky a nástroje (tj. instrumenty a náčiní, které se jedinec učí používat, pracovat s nimi či je obsluhovat).

16. Ideální by bylo, aby klasifikace byla napříč široce vymezenými obory na mezinárodní úrovni v zásadě vyvážená v tom smyslu, že by ve světě jako celku neměl dominovat žádný široce vymezený obor. Například bereme-li v úvahu počty zapsaných studentů nebo absolventů studijních programů, neměla by nastat situace, kdy je mezi jednotlivými široce vymezenými obory velká disproporce. Nicméně vzhledem k velkým rozdílům mezi vzdělávacími systémy jednotlivých zemí a také mezi vzdělávacími úrovněmi není možné vytvořit jednotnou klasifikaci, která je ve všech zemích a na všech úrovních vzdělání vyrovnaná.

6. Aplikování klasifikačních kritérií: příklady

17. Skupiny široce a úzce vymezených oborů v této klasifikaci jsou podobné skupinám v klasifikaci ISCED 1997. Jsou většinou určeny podobnostmi v oblasti teoretických znalostí a účelu studia, v menší míře předměty zájmu skupin oborů, kterých se týkají. Podrobně vymezené obory jsou většinou stanoveny na základě metod a technik, pomůcek a nástrojů. V další části této kapitoly jsou popsány některé příklady aplikování těchto kritérií, hraniční případy a dvě specifické výjimky: odborné programy a kvalifikace a příprava učitelů.

Podobnosti v předmětovém obsahu napříč úrovněmi vzdělání

18. Všechny vzdělávací programy a kvalifikace jsou kombinací teoretického porozumění, faktických znalostí a praktických dovedností. Dva programy nebo kvalifikace na různých úrovních vzdělání budou patřit do stejného oboru vzdělání v případě, že budou zahrnovat podobné typy teoretických, faktických i praktických znalostí a dovedností, přestože důraz na ně kladený může být odlišný. Například program nástrojářství zahrnuje matematiku, faktické znalosti a strojírenskou teorii užívanou ve strojním inženýrství. Nástrojářství a strojní inženýrství by tedy měly být zařazeny do stejného oboru vzdělání (0715 „Mechanika a kovovýroba“), přestože jsou spojovány s různými úrovněmi vzdělání nebo dosaženým vzděláním.

Podobnosti v předmětovém obsahu v rámci úrovní vzdělání

19. Naproti tomu „Ošetřovatelství a porodní asistentství“ je klasifikováno kódem 0913 a „Humánní medicína“ kódem 0912. Tyto obory spolu úzce souvisejí, existují však rozdíly ve skladbě předmětů – v účelu studia (očekává se, že lékaři a sestry získají a budou aplikovat odlišné znalosti, dovednosti a schopnosti), v metodách a technikách a dokonce i v pomůckách a nástrojích. Velký zájem rozlišit sestry od lékařů je i ze strany uživatelů dat. V některých zemích lékaři i sestry studují a získávají kvalifikaci na stejných úrovních vzdělání. V těchto případech se rozlišení mezi nimi provádí snadněji přes obory vzdělání než přes úroveň vzdělání.

Hraniční případy

20. K hraničním případům dochází, kdy program nebo kvalifikace úzce souvisí se dvěma různými obory klasifikace. Například veterinární studium má určitou podobnost jak s lékařstvím (především teoretické znalosti, ale i účel studia), tak s chovem zvířat (objekty zájmu, metody a techniky i pomůcky a nástroje). Posledně zmíněný byl pro zařazení veterinárních studií

vybrán s ohledem na soulad s předchozími verzemi klasifikace ISCED i se souvisejícími klíčovými klasifikacemi (např. Fields of Science/Obory věd či ISIC/Mezinárodní standardní klasifikace ekonomických činností) a s ohledem na to, aby zůstal zachován široce vymezený obor věnovaný lidskému zdraví a sociální péči, který je důležitý pro národní politické analýzy.

21. Jiným příkladem je péče. Lékařská péče je klasifikována v úzce vymezeném oboru 091 „Zdravotní péče“ a nelékařská péče v úzce vymezeném oboru 092 „Sociální péče, péče o příznivé životní podmínky“, protože teoretické znalosti vyžadované v těchto dvou oborech jsou velmi odlišné.

Programy všeobecného vzdělání

22. Programy všeobecného vzdělání, které pokrývají širokou škálu předmětů jako jazyky a literatura, společenské a přírodní vědy, matematika, umění a/nebo tělesná výchova, by měly být zařazeny do 0011 „Základní programy a kvalifikace“. To by mělo platit dokonce i v případě, kdy je většina pozornosti soustředěna na určité předměty (např. humanitní, společenské či přírodní vědy). Tyto programy jsou specifickým typem interdisciplinárního nebo široce obsáhlého programu, pro které byl široce vymezený obor vytvořen. Proto by neměly být klasifikovány jako interdisciplinární nebo obsahově široké programy v jiných široce vymezených oborech.

Programy a kvalifikace pro inženýry a techniky

23. Vzdělávací programy a kvalifikace pro inženýry by měly být zahrnuty v úzce vymezeném oboru 071 „Inženýrství² a strojírenství“ nebo v případě stavebních inženýrů v podrobně vymezeném oboru 0732 „Stavebnictví a stavební inženýrství“. Přestože je studium zaměřeno na programování, mediální techniky, textil, potraviny atd., měly by být tyto programy zařazovány do 071, pokud je **důraz** kladen na navrhování a konstrukci strojů, motorů, elektrických zařízení, elektroniky, počítačů, telekomunikací atd., nebo do 0732, pokud je **důraz** kladen na navrhování a konstrukci budov, silnic a mostů.

Výrobní programy

24. Výrobní programy by měly být zařazovány do úzce vymezeného oboru 071 „Inženýrství a strojírenství“ tehdy, je-li důraz kladen na strojírenství, tj. na kovy, mechaniku, stroje, motory, elektrická zařízení atd.
25. Ostatní výrobní programy, u kterých důraz není kladen na strojírenství, by měly být zařazovány do úzce vymezeného oboru 072 „Výroba a zpracování“. To je případ, kdy je důraz kladen na výrobu konkrétních produktů, jako jsou potraviny, textil, boty, papír, nábytek, sklo, plast atd. Avšak výroba kovových výrobků je z úzce vymezeného oboru 072 vyloučena a je zahrnuta do 071, konkrétně do podrobně vymezeného oboru 0715 „Mechanika a kovovýroba“.

Jazyky

² Všimněte si, že "inženýrství" je mnohem širší pojem, obsahující vedle inženýra, který pracuje jako kvalifikovaný pracovník ve strojírenství, další kategorie. Pokud jde o úroveň vzdělání, není mezi úzce vymezenými obory 071 a 072 zamýšlený žádný rozdíl.

26. Jazyky by měly být na základě charakteristik studentů³, pro které je program určen (protože zvláště v tomto případě je to prvotní kritérium s ohledem na předmětový obsah studia), klasifikovány buď v podrobně vymezeném oboru 0231 „Osvojování si jazyka“, nebo v podrobně vymezeném oboru 0232 „Literatura a lingvistika“. Teoretický obsah, účel studia a styl výuky programů a kvalifikace pro rodilé mluvčí nebo lidi jazykem plynule mluvící a pro lidi mluvící jinými jazyky a snažící se daný jazyk si osvojit je rozdílný. V prvním případě bude důraz kladen spíše na literaturu a lingvistiku než na gramatiku a slovní zásobu (minimálně na úrovních sekundárního a terciárního vzdělání). Ve druhém případě bude pozornost soustředěna na gramatiku, slovní zásobu a možná na kulturu, poněkud méně pozornosti bude věnováno literatuře a lingvistice.

Odborné programy a kvalifikace zahrnující vedlejší předměty

27. V odborných programech, například některých dlouhých programech vyššího sekundárního vzdělání, může být vedlejším předmětům věnováno více času než hlavnímu obsahu plánovaného zaměstnání nebo skupiny zaměstnání. Nicméně takové programy a jejich výsledné kvalifikace by měly být zařazeny do odborného oboru spojovaného se zamýšleným zaměstnáním nebo skupinou zaměstnání. Jde o výjimku z pravidla klasifikování podle majoritního nebo hlavního předmětu, protože u odborných programů a kvalifikací je důležité mít možnost odděleně identifikovat cílové zaměstnání. V praxi je obor plánovaného zaměstnání pravděpodobně ten, kterému je věnováno nejvíce zamýšleného studijního času.

Příklad 1: Program ošetřovatelská zdravotní péče by měl být klasifikován v podrobně vymezeném oboru 0913 „Ošetřovatelství a porodní asistentství“, i když je v celkovém souhrnu více zamýšleného studijního času věnováno jiným předmětům než ošetřovatelství.

Programy a kvalifikace přípravy učitelů s předmětem specializace

28. Programy přípravy a kvalifikace učitelů zaměřené primárně na předmět specializace by měly být klasifikovány jako příprava učitelů, i když je hlavním obsahem předmět specializace. Stejný princip by měl být aplikován na programy a kvalifikace, které kombinují vzdělávání nebo přípravu učitelů a specializovaného předmětu. Jde o výjimku z pravidla klasifikování podle majoritního nebo hlavního předmětu v klasifikování programů a kvalifikací, protože zvláště v analýzách vzdělávacích systémů je důležité mít možnost identifikovat přípravu učitelů odděleně od dalších podrobně vymezených oborů.

7. Interdisciplinární nebo obsahově široké programy a kvalifikace

29. Interdisciplinární nebo obsahově široké programy a kvalifikace jsou ty, které kombinují **několik podrobně/úzce vymezených oborů vzdělání**, z nichž **žádný nepřevládá**. Mnohé interdisciplinární programy a kvalifikace pokrývají několik úzce nebo dokonce široce vymezených oborů. V této klasifikaci je k určení **široce vymezeného oboru**, do něhož má být interdisciplinární studium zařazeno, užito „pravidlo hlavního předmětu“. To znamená, že hlavní předmět či předměty určují široce vymezený obor. Kritériem pro určení hlavního předmětu/hlavních předmětů je stejně jako předtím podíl studijních kreditů nebo zamýšleného studijního času. Interdisciplinární programy by měly být v rámci hlavního široce vymezeného oboru na úrovních úzce a podrobně vymezených oborů klasifikovány užitím „8“ (tj. xx88) jako „Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující [široce vymezený obor]“. Interdisciplinární studium, které nemá žádný převládající předmět, tak bude samostatně

³ tj. zda studenti jsou již v jazyku, který mají studovat, zdatní či nikoliv

identifikováno a bude znám minimálně hlavní široce vymezený obor programu nebo kvalifikace.

Příklad 2: Program se stejným podílem (každý jednou třetinou) teologie (0221), historie (0222) a filozofie (0223) by měl být klasifikován kódem 0288 „Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující umění a humanitní vědy“. Jestliže se program bude skládat z 60 % teologie, 20 % historie a 20 % filozofie, měl by být klasifikován kódem 0221 „Náboženství a teologie“, protože dominantním předmětem je teologie.

30. Pokud je identifikován více než jeden hlavní široce vymezený obor, interdisciplinární studium by mělo být zaříděno v široce vymezeném oboru, který je uveden v názvu programu nebo kvalifikace (nebo ve studijním plánu) na prvním místě. Pokud není k určení hlavního předmětu dostatek informací, mělo by být použito pravidlo „první v seznamu“ popsané v předchozí větě.
31. Programy nebo kvalifikace pokrývající dva nebo více podrobně vymezených oborů, kdy jeden podrobně vymezený obor představuje dominantní podíl studijních kreditů nebo plánovaného studijního času, by měly být klasifikovány v tomto podrobně vymezeném oboru. Je-li tedy významný podíl studijních kreditů nebo plánovaného studijního času věnovaný jedinému podrobně vymezenému oboru, program/kvalifikace by měl být klasifikován v tomto podrobně vymezeném oboru a **ne** jako program/kvalifikace interdisciplinární.

Příklad 3: Program s hlavním zaměřením na matematiku a vedlejším na francouzštinu by měl být klasifikován kódem 0541 „Matematika“, protože jde o dominantní předmět.

Příklad 4: Program sestávající ze 40 % inženýrství (071), 30 % obchodu a řízení (041) a 30 % jazyků (023) by měl být klasifikován kódem 0788 „Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující techniku, výrobu a stavebnictví“, protože 07 je hlavním široce vymezeným oborem. Kdyby inženýrství bylo stejně významné jako řízení a obchod a větší než jazyky (tj. 40 %, 40 % a 20 %), program by byl klasifikován buď kódem 0788 „Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující techniku, výrobu a stavebnictví“, nebo kódem 0488 „Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující obchod, administrativu a právo“ podle toho, který program, inženýrství (071) nebo obchod a řízení (041), je v názvu programu (nebo ve studijním plánu či v učebních osnovách) uveden jako první.

Příklad 5: Program sestávající ze 40 % historie (0222), 30 % ekonomie (0311) a 30 % politologie (0312) by měl být klasifikován kódem 0388 „Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující společenské vědy, žurnalistiku a informační vědy“, protože ekonomie a politologie jsou zaříděny ve stejném široce vymezeném oboru.

32. Programy a kvalifikace zaměřené na jeden konkrétní odborný obor, skládající se také z vedlejších předmětů z jiných oborů, nejsou považovány za interdisciplinární programy a kvalifikace a měly by být klasifikovány podle konkrétního odborného oboru.

Příklad 6: V programu elektrické instalace může být více času věnováno vedlejším předmětům (jazyku, matematice, přírodním vědám atd.) než zamýšlenému odbornému předmětu. Nicméně tento program by měl být klasifikován kódem 0713 „Elektrotechnika a energetika“ a ne jako program interdisciplinární.

33. „Pravidlo hlavního předmětu“ je pro klasifikování interdisciplinárních programů a kvalifikací jediným vhodným v případě, že může být přidělen pouze jeden kód, jak je v této příručce

doporučeno. Nicméně uživatelé, kteří jsou schopni přidělit dva nebo více kódů⁴, mohou být schopni interdisciplinární programy nebo kvalifikace třídit do kombinací oborů.

8. Kódování dalších obtížných případů

Není dále definované (dále nedefinované) a jinde neuvedené

34. V rámci klasifikování oborů vzdělání mohou při kódování programů nebo kvalifikací v určitém šetření nastat dvě celkem běžné situace, se kterými je třeba se vypořádat:

- a. Případy, kdy o daném programu nebo kvalifikaci nejsou k dispozici žádné další informace než ty na nejvyšší úrovni klasifikace. To jsou případy, které „nejsou dále definované“ („dále nedefinované“, zkratka d. n.) a jsou označovány užitím „0“ na konci kódu úzce nebo podrobně vymezených oborů hierarchických úrovní klasifikace (dle vhodnosti).

Příklad 7: Program v inženýrství, kdy není k dispozici více informací, by měl být klasifikován kódem 0710 „Inženýrství a strojírenství - obory d. n.“. Takové případy by neměly být považovány za interdisciplinární nebo obsahově široké programy.

Příklad 8: Program ve službách, kdy není k dispozici více informací, by měl být klasifikován kódem 1000 „Služby - obory d. n.“.

- b. Případy, kdy je známý konkrétní podrobně vymezený obor a je přiměřeně popsán, ale není explicitně stanoven v klasifikaci. Tyto případy jsou známé jako „jinde neuvedené“ (zkratka j. n.) a jsou označovány užitím „9“ na úrovni úzce nebo podrobně vymezeného oboru klasifikace (v kódu na posledním místě).

Příklad 9: Program v novém oboru ICT, který nepatří do žádného z uvedených podrobně vymezených oborů týkajících se ICT, by měl být klasifikován kódem 0619 „Informační a komunikační technologie (ICT) - obory j. n.“.

Tyto kódy s vyjádřením „dále nedefinované“ („d. n.“) a „jinde neuvedené“ („j. n.“) jsou doplňkové kódy a mohou být použity při zpracování dat, která nejsou dostatečně popsána nebo v klasifikaci explicitně uvedena.

Rozlišit užití „0“, „8“ a „9“ může být obtížné. Užitečná může být **tabulka 1**.

Tabulka 1. Doplňkové kódy

Kód	Název	Užití	Příklad
0	dále nedefinované (není dále definované)	není-li více informací než na vyšší úrovni klasifikace	7 a 8
8	interdisciplinární programy nebo kvalifikace	programy nebo kvalifikace, kde není dominantní žádný úzce/podrobně vymezený obor	2 (první část), 4 a 5

⁴ Například jsou-li data uložena v registrech a není-li potřeba sbírat je prostřednictvím zjišťování v domácnostech nebo jiným zjišťováním. Užití mnohočetných kódů není součástí ISCED-F. Nicméně některé země se mohou rozhodnout mnohočetné kódy pro národní účely používat.

9	jinde neuvedené	úzce/podrobně vymezený obor je známý, ale není uvedený v klasifikaci	9
---	-----------------	--	---

Poznámka: Programy a kvalifikace s dominantním podrobně vymezeným oborem (sestavující z více než 50 % studijních kreditů nebo studijního času) jsou klasifikovány v tomto dominantním oboru (viz příklady 1, 2 (druhá část), 3 a 6).

35. Při šetřeních, kde obor studia není vůbec znám, může být přiřazen kód „9999“, ve zjišťováních, která jsou limitována pouze na úroveň úzce nebo široce vymezených oborů, může být přiřazen kód „999“ nebo „99“ (v tomto pořadí).

9. Agregace pro analýzy a publikace

36. Tato klasifikace může být podle potřeb používána na libovolných hierarchických úrovních jak pro sběr dat, tak pro distribuci dat v závislosti na informačních potřebách. Jejím záměrem je být dostatečně flexibilní pro většinu analýz a prezentací.

37. Pro publikační účely jsou často potřeba agregace. Například Statistický úřad při UNESCO (UIS) publikuje data na úrovni široce vymezených oborů.

38. Náležitá pozornost by měla být věnována účelu analýz. Zejména pro účely diseminace může být vypracováno jiné seskupení než toto v současné době užívané UIS.

10. Vztah k ISCED 2011 a dalším klasifikacím

Vztah k ISCED 2011

Zaměření a obory

39. **Zaměření** (všeobecné nebo odborné vzdělávání) a **obory** vzdělání jsou v ISCED dvě odlišné dimenze a nesmí být zaměňovány.

40. Odborné vzdělávání je v ISCED 2011 definováno jako:

Programy, které jsou určeny studentům, aby získali znalosti, dovednosti a schopnosti charakteristické pro konkrétní zaměstnání, řemeslo nebo skupinu zaměstnání či řemesel. Odborné vzdělávání může obsahovat pracovní prvky. Úspěšné ukončení takových programů vede k odpovídajícím odborným kvalifikacím, uznávaným příslušnými národními institucemi orientovanými na zaměstnání a/nebo trh práce.

41. Všeobecné vzdělávání je v ISCED 2011 definováno jako:

Programy, které jsou určeny k tomu, aby rozvíjely všeobecné znalosti, dovednosti a schopnosti studentů, stejně jako literární a numerickou gramotnost a často také k tomu, aby připravily studenty pro pokročilejší vzdělávací programy na stejných nebo vyšších úrovních ISCED a položily základy pro celoživotní vzdělávání.

42. Programy a kvalifikace, které jsou podle zaměření v rámci ISCED 2011 zařazené jako všeobecné vzdělávání a zahrnují širokou škálu předmětů bez specializace v konkrétním oboru studia, by měly být klasifikovány v široce vymezeném oboru 00 „Programy a kvalifikace – všeobecné vzdělávání“ jako 0011 „Základní programy a kvalifikace“. Ostatní programy

a kvalifikace všeobecného vzdělávání by měly být klasifikovány podle oboru vzdělání v souladu s jejich hlavním předmětem. Zejména všeobecné nebo akademické vzdělávání na terciární úrovni by mělo být klasifikováno v široce vymezeném oboru 00 „Programy a kvalifikace – všeobecné vzdělání“ pouze ve výjimečných případech.

***Příklad 10:** Vzdělávací programy a kvalifikace v matematice na úrovni 5 klasifikace ISCED 2011 mohou mít zaměření všeobecné, ale podrobně vymezený obor by měl být klasifikován kódem 0541 „Matematika“.*

Porovnání oborů vzdělání klasifikace CZ-ISCED-F 2013 a ISCED 1997 (2011)

43. V souladu s klasifikačními principy popsanými v kapitole 5 a zejména v odstavci 15 došlo mezi široce vymezenými obory v *Klasifikaci oborů vzdělání (CZ-ISCED-F 2013)* k přeřazení úzce nebo podrobně vymezených oborů. Jsou uvedeny ve srovnávací tabulce (viz **tabulka 2**).

44. Hlavní změny jsou:

- a. Rozdělení oboru 22 „Humanitní vědy“ ISCED 1997 na dva úzce vymezené obory 022 „Humanitní vědy (kromě jazyků)“ a 023 „Jazyky“.
- b. Rozdělení široce vymezeného oboru 3 „Společenské vědy, obchod a právo“ ISCED 1997 na dva široce vymezené obory: 03 „Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy“ a 04 „Obchod, administrativa a právo“.
- c. Vytvoření nového úzce vymezeného oboru 052 „Životní prostředí“ v rámci široce vymezeného oboru 05 „Přírodní vědy, matematika a statistika“ rozdělením oboru 42 „Vědy o živé přírodě“ ISCED 1997 a spojením s některým z oborů 62 „Zemědělství, lesnictví a rybářství“.
- d. Rozdělení široce vymezeného oboru 4 „Přírodní vědy, matematika a informatika“ ISCED 1997 na dva široce vymezené obory: 05 „Přírodní vědy, matematika a statistika“ a 06 „Informační a komunikační technologie (ICT)“.
- e. Vytvoření nového podrobně vymezeného oboru 0712 „Technologie ochrany životního prostředí“ převedením většiny oborů 85 „Ochrana životního prostředí“ ze široce vymezeného oboru 8 „Služby“ do nového široce vymezeného oboru 07 „Technika, výroba a stavebnictví“.
- f. Přejmenování široce vymezeného oboru 6 „Zemědělství a veterinářství“ ISCED 1997, aby se vytvořil nový široce vymezený obor 08 „Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství“ a převedení některých oborů 62 „Zemědělství, lesnictví a rybářství“ do nového úzce vymezeného oboru 052 „Životní prostředí“.
- g. Vytvoření nového úzce vymezeného oboru 102 „Hygiena a ochrana zdraví při práci“ ze zbývajících částí oboru 85 „Ochrana životního prostředí“ ISCED 1997.

Tabulka 2. Srovnávací tabulka oborů vzdělání v Klasifikaci oborů vzdělání (CZ-ISCED-F 2013) a v ISCED 1997 Obory vzdělání

Obory vzdělání CZ-ISCED-F 2013	Obory vzdělání ISCED 1997 (2011)
00 Programy a kvalifikace – všeobecné vzdělání	0 Obecné vzdělávání
001 Základní programy a kvalifikace	01 Všeobecně vzdělávací programy
002 Čtenářská a numerická gramotnost	08 Čtení, psaní a počítání
003 Osobní dovednosti a rozvoj	09 Osobní rozvoj
01 Vzdělávání a výchova	1 Vzdělávání a výchova
011 Vzdělávání a výchova	14 Příprava učitelů a pedagogika
02 Umění a humanitní vědy	2 Humanitní vědy a umění
021 Umění	21 Umění
022 Humanitní vědy (kromě jazyků)	22 Humanitní vědy
023 Jazyky	
03 Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy	3 Společenské vědy, obchod a právo (bez obchodu a práva)
031 Společenské vědy a vědy o lidském chování	31 Společenské vědy a vědy o lidském chování
032 Žurnalistika a informační vědy	32 Žurnalistika a informace
04 Obchod, administrativa a právo	3 Společenské vědy, obchod a právo (bez společenských věd)
041 Obchod a administrativa	34 Obchod, řízení a správa
042 Právo	38 Právo
05 Přírodní vědy, matematika a statistika	4 Vědy (bez informatiky, užití počítačů) plus přírodní parky a ochrana přírody z 62 Zemědělství, lesnictví a rybářství
051 Biologické a příbuzné vědy	42 Vědy o živé přírodě <u>bez</u> ostatních příbuzných věd
052 Životní prostředí	Část 42 Vědy o živé přírodě (ostatní příbuzné vědy), část 62 Zemědělství, lesnictví a rybářství (přírodní parky, ochrana přírody)
053 Vědy o neživé přírodě	44 Vědy o neživé přírodě
054 Matematika a statistika	46 Matematika a statistika
06 Informační a komunikační technologie (ICT)	4 Vědy (pouze informatika, užití počítačů)
061 Informační a komunikační technologie (ICT)	48 Informatika, užití počítačů
07 Technika, výroba a stavebnictví	5 Technika, výroba a stavebnictví (plus většina 85 Ochrana životního prostředí)
071 Inženýrství a strojírenství	52 Technika a technické obory (plus většina 85 Ochrana životního prostředí)
072 Výroba a zpracování	54 Výroba a zpracování
073 Architektura a stavebnictví	58 Architektura a stavebnictví
08 Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství	6 Zemědělství (bez přírodních parků a ochrany přírody)
081 Zemědělství	62 Zemědělství, lesnictví a rybářství (<u>bez</u> přírodních parků a ochrany přírody)
082 Lesnictví	
083 Rybářství	
084 Veterinářství	64 Veterinářství
09 Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky	7 Zdravotnictví a sociální péče

Obory vzdělání CZ-ISCED-F 2013	Obory vzdělání ISCED 1997 (2011)
091 Zdravotní péče	72 Zdravotnictví
092 Sociální péče, péče o příznivé životní podmínky	76 Sociální péče
10 Služby	8 Služby (bez většiny 85 Ochrana životního prostředí)
101 Služby pro osobní potřebu	81 Osobní služby
102 Hygiena a ochrana zdraví při práci	Část 85 Ochrana životního prostředí (Veřejná hygiena a bezpečnost práce)
103 Bezpečnostní služby	86 Bezpečnostní služby
104 Převážní služby a spoje	84 Převážní služby a spoje

Vztah ke klasifikacím Evropské unie Fields of Training (FoT 1997) a Fields of Education and Training (FoET 1999)

45. Klasifikace Evropské unie Fields of Training 1997 (FoT 1997) a Fields of Education and Training 1999 (FoET 1999) vznikly na základě klasifikace oborů vzdělání ISCED 1997 a jsou s ní kromě menších změn v textech na první a druhé úrovni (a místech) hierarchie konzistentní. FoET 1999 byla vyvinuta z FoT 1997 a nahradila ji. FoET 1999 je tříúrovňová (a třímístná) hierarchická klasifikace a byla výchozím bodem pro revidovanou klasifikaci ISCED-F 2013.

46. FoET 1999 je mezinárodně užívaná v různých šetřeních, například:

- administrativní data zapsaných studentů a absolventů;
- určitá šetření o domácnostech;
- hodnocení studentů.

47. Při vývoji jak FoT 1997, tak i FoET 1999 byla značně využívána klasifikace kvalifikací Australian Bureau of Statistics Classification of Qualifications (ABSCQ 1993). Přestože ABSCQ byla v roce 2001 nahrazena Australskou standardní klasifikací vzdělání (Australian Standard Classification of Education - ASCED), jsou v klasifikaci ISCED-F některé pojmy a texty z ABSCQ 1993 použity, protože FoET 1999 byla pro revizi oborů ISCED výchozím bodem.

Vztah k Mezinárodní standardní klasifikaci zaměstnání (ISCO-08)

48. Mezinárodní standardní klasifikace zaměstnání (ISCO-08) je systém pro klasifikování a agregování informací o zaměstnání, získaných z populačních cenů a jiných statistických zjišťování a rovněž z administrativních zdrojů. Jejím hlavním účelem je poskytnout základ pro mezinárodní předávání a porovnávání informací o pracovních místech a zaměstnáních.

- a. Pracovní místo je definováno jako „soubor úkolů a povinností, které jsou nebo mají být vykonávány jednou osobou, včetně zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných“.
- b. Zaměstnání je „soubor pracovních míst, jejichž hlavní úkoly a povinnosti jsou charakterizovány vysokým stupněm podobnosti“. Osoba může být se zaměstnáním spojena přes svou minulou, současnou nebo budoucí práci.

49. ISCO-08 užívá k uspořádání zaměstnání do skupin dvě základní kritéria: úroveň dovedností a specializace dovedností.

- a. Dovednost je definována jako „schopnost plnit úkoly a povinnosti daného pracovního místa“.
 - b. Úroveň dovednosti je „spojení složitosti a rozsahu úkolů a povinností, které mají být vykonány“.
 - c. Specializace dovednosti se posuzuje z hlediska „požadovaných znalostí, používaných nástrojů a zařízení, zpracovávaných nebo používaných materiálů a charakteru produkovaného zboží a služeb“.
50. Pojetí specializace dovednosti v ISCO-08 má s obory vzdělání v ISCED jistou podobnost. Nicméně ISCO-08 a ISCED díky užití jiných kritérií třídí odlišné statistické jednotky. *Klasifikace oborů vzdělání ISCED* třídí vzdělávací programy a kvalifikace, vychází z jejich předmětového obsahu, zatímco ISCO-08 třídí pracovní místa na základě úrovně dovednosti a odbornosti, jejichž vykonávání je požadováno. Z tohoto důvodu není mezi skupinami zaměstnání a oborů vždy přímý soulad, ačkoli souvislost zcela evidentně existuje.

Vztah ke klasifikaci Oblasti vědy a technologie (Fields of Science and Technology) (FoS 2007)

51. Fields of Science and Technology 2007 (FoS 2007) klasifikuje výzkum a experimentální rozvoj a je součástí manuálu Frascati OECD. FoS byl naposledy revidován v roce 2007 a je dostupný jako příloha v elektronické podobě [<http://www.oecd.org/dataoecd/36/44/38235147.pdf>]. FoS je dvouúrovňová hierarchická klasifikace s šesti hlavními obory:
- 1. Přírodní vědy
 - 2. Inženýrství a technologie
 - 3. Medicína a lékařské vědy
 - 4. Zemědělské vědy
 - 5. Společenské vědy
 - 6. Humanitní vědy.
- Těchto šest hlavních oborů je rozděleno na přibližně 40 oborů druhé úrovně.
52. Revize FoS v roce 2007 byla potřebná hlavně kvůli nově vznikajícím oborům jako informatika a komunikační technologie, biotechnologie a nanotechnologie a rovněž kvůli nově vznikajícím interdisciplinárním vědám.
53. Klasifikace ISCO-08 i FoS 2007 byly použity k identifikování nově vznikajících oborů pro zařazení do klasifikace ISCED-F.
54. Aby se zamezilo zbytečným rozdílům, byly porovnávány také příslušné části ISCED-F s FoS. Nicméně je zřejmé, že klasifikace FoS a ISCED-F mají rozdílný účel a není možné mezi nimi zajistit přímý soulad.

Příloha I. Obory vzdělání klasifikace CZ-ISCED-F 2013

Široce vymezené obory	Úzce vymezené obory	Podrobně vymezené obory
00 Programy a kvalifikace – všeobecné vzdělání	001 Základní programy a kvalifikace	0011 Základní programy a kvalifikace
	002 Čtenářská a numerická gramotnost	0021 Čtenářská a numerická gramotnost
	003 Osobní dovednosti a rozvoj	0031 Osobní dovednosti a rozvoj
01 Vzdělávání a výchova	011 Vzdělávání a výchova	0111 Pedagogika
		0112 Příprava učitelů pro předškolní vzdělávání a výchovu
		0113 Příprava učitelů bez předmětové specializace
		0114 Příprava učitelů s předmětovou specializací
02 Umění a humanitní vědy	021 Umění	0211 Audiovizuální technika a mediální produkce
		0212 Móda, interiérový a průmyslový design
		0213 Výtvarné umění
		0214 Umělecká řemesla
		0215 Hudební a scénické umění
	022 Humanitní vědy (kromě jazyků)	0221 Náboženství a teologie
		0222 Historie a archeologie
		0223 Filozofie a etika
	023 Jazyky	0231 Osvojování si jazyka
		0232 Literatura a lingvistika
03 Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy	031 Společenské vědy a vědy o lidském chování	0311 Ekonomie
		0312 Politické vědy a občanská výchova
		0313 Psychologie
		0314 Sociologie a kulturologie
	032 Žurnalistika a informační vědy	0321 Žurnalistika a zpravodajství
	0322 Knihovnictví, informační vědy a archivnictví	
04 Obchod, administrativa a právo	041 Obchod a administrativa	0411 Účetnictví a daně
		0412 Finance, bankovníctví a pojišťovnictví
		0413 Management a správa
		0414 Marketing a reklama
		0415 Sekretářské a kancelářské práce
		0416 Velkoobchod a maloobchod
		0417 Pracovní dovednosti
	042 Právo	0421 Právo
05 Přírodní vědy, matematika a statistika	051 Biologické a příbuzné vědy	0511 Biologie
		0512 Biochemie
	052 Životní prostředí	0521 Vědy o životním prostředí
		0522 Přírodní prostředí a ochrana přírody

Široce vymezené obory	Úzce vymezené obory	Podrobně vymezené obory	
	053 Vědy o neživé přírodě	0531 Chemie	
		0532 Vědy o Zemi	
		0533 Fyzika	
	054 Matematika a statistika	0541 Matematika	
0542 Statistika			
06 Informační a komunikační technologie (ICT)	061 Informační a komunikační technologie (ICT)	0611 Používání počítačů	
		0612 Návrhy a správa databází a sítí	
		0613 Vývoj a analýzy softwaru a aplikací	
07 Technika, výroba a stavebnictví	071 Inženýrství a strojírenství	0711 Chemické inženýrství a technologie	
		0712 Technologie ochrany životního prostředí	
		0713 Elektrotechnika a energetika	
		0714 Elektronika a automatizace	
		0715 Mechanika a kovovýroba	
		0716 Motorová vozidla, lodě a letadla	
	072 Výroba a zpracování	0721 Výroba a zpracování potravin	
		0722 Výroba a zpracování materiálů (sklo, papír, plasty a dřevo)	
		0723 Výroba a zpracování textilních výrobků (oděvy, obuv a kožené výrobky)	
		0724 Těžba a dobývání	
	073 Architektura a stavebnictví	0731 Architektura a urbanismus	
		0732 Stavebnictví a stavební inženýrství	
	08 Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství	081 Zemědělství	0811 Rostlinná a živočišná výroba
			0812 Zahradnictví
		082 Lesnictví	0821 Lesnictví
083 Rybářství		0831 Rybářství	
084 Veterinářství	0841 Veterinářství		
09 Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky	091 Zdravotní péče	0911 Stomatologie	
		0912 Humánní medicína	
		0913 Ošetřovatelství a porodní asistentství	
		0914 Lékařská diagnostika a léčebné techniky	
		0915 Terapie a rehabilitace	
		0916 Farmacie	
		0917 Tradiční a alternativní medicína a terapie	
	092 Sociální péče, péče o příznivé životní podmínky	0921 Péče o seniory a zdravotně postižené dospělé osoby	
		0922 Péče o děti a mládež	
		0923 Sociální práce a poradenství	

Široce vymezené obory	Úzce vymezené obory	Podrobně vymezené obory
10 Služby	101 Služby pro osobní potřebu	1011 Služby pro domácnost
		1012 Kadeřnické a kosmetické služby
		1013 Hotelnictví, restaurátérství a catering
		1014 Sporty
		1015 Cestování, turismus a volný čas
	102 Hygiena a ochrana zdraví při práci	1021 Veřejná hygiena
		1022 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci
	103 Bezpečnostní služby	1031 Vojsko a obrana
		1032 Ochrana osob a majetku
	104 Přepravní služby a spoje	1041 Přepravní služby a spoje
<p><i>K oborům uvedeným výše v tabulce mohou být navíc užívány číslice „0“, „8“ a „9“ (viz rovněž kapitoly 7 a 8):</i></p> <p><i>„0“ je užívána, pokud o oboru není k dispozici více informací než o oboru popisovaném na vyšší úrovni hierarchické klasifikace (tj. na úrovni široce nebo úzce vymezeného oboru).</i></p> <p><i>„8“ je užívána na úrovni úzce a podrobně vymezených oborů pro přiřazování interdisciplinárních nebo široce obsáhlých programů a kvalifikací do široce vymezeného oboru, kterému je věnována větší část zamýšleného studijního času (např. 0288 „Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující umění a humanitní vědy“).</i></p> <p><i>„9“ je užívána na úrovni úzce a podrobně vymezených oborů pro zatřídění programů a kvalifikací, které nepatří do žádného z uvedených oborů na dané úrovni.</i></p> <p><i>Kódy „9999“, „999“ nebo „99“ mohou být použity v šetřeních, zejména ve zjišťováních, kdy obor není znám.</i></p>		